

Duizenden zieken, nauwelijks artsen

Kanker wint terrein in Afrika. Veel landen zijn niet toegerust om de ziekte te bestrijden

- ▶ Vanaf 2030 zouden in Afrika jaarlijks 1,6 miljoen nieuwe kanker-gevallen opduiken
- ▶ Aan preventie doen veel landen nauwelijks
- ▶ Ontwikkelingshulp gaat overwegend naar besmettelijke ziekten

Jozefien VAN HUFFEL

Op het Afrikaanse continent worden meer dan tweeduizend verschillende talen gesproken. De meeste daarvan hebben tot dusver geen woord voor kanker. Net als in het Westen meent de meerderheid van de bevolking in Afrika immers dat kanker een vervaarlijke ziekte is, een gevolg van te veel roken en drinken, van ongezond eten en te weinig bewegen en van te veel vervuiling.

„Kanker werd lang beschouwd als een ziekte van rijke landen, simpelweg omdat je lang genoeg moet leven om het te krijgen”, zegt Pierre Bey, directeur van het internationale netwerk voor de behandeling van en het onderzoek naar kanker (INCTR).

Dat beeld is echter niet langer correct. Tegen 2020 verwacht de Wereldgezondheidsorganisatie wereldwijd zestien miljoen nieuwe kanker-gevallen, waarvan zeventig procent in ontwikkelingslanden. Vanaf 2030 zou Afrika jaarlijks 1,6 miljoen nieuwe gevallen tellen. Driekwart van de patiënten zou ook dan nog aan de ziekte overlijden. Daarmee is kanker in Afrika dodelijker dan de ziekten die meestal met het continent worden geassocieerd, zoals malaria en tuberculose.

In het Westen is een kankerdiagnose vandaag veel minder vaak een doodsvonnis. Dat komt gedeeltelijk door verbeterde behandelingen, die in Afrika niet worden toegepast, onder meer omdat de infrastructuur volstrekt ontoereikend is. Slechts in 23 van de 52 Afrikaanse landen is bijvoorbeeld apparatuur aanwezig om patiënten te bestralen. Mali telt twee kankerspecialisten voor een bevolking van zestien miljoen. Onder meer Sierra Leone en Guinee hebben er geen.

Een minstens even groot probleem is er op het vlak van preventie. Zo wordt in het Westen structureel gescreend op darmkanker en borstkanker. In Afrika is daarvan geen sprake, op enkele uitzonderingen na.

In 2012 verleende paus Benedictus XVI de Orde van Sint-Gregorius de Grote aan de Ghanese Judith-Ellen Awuah-Darko (75), die een stichting oprichtte nadat ze genas van borstkanker. Samen met gezondheidswerkers trekt ze naar dorpen om vrouwen te leren hoe ze zichzelf kunnen onderzoeken op knobbels in de borst.

Niet eens in de helft van de Afrikaanse landen is apparatuur aanwezig om patiënten te bestralen

Een ander voorbeeld is baarmoederhalskanker, de tweede meest voorkomende kanker bij vrouwen in Afrika. Het wordt vaak veroorzaakt door het humaan papillomavirus. Bij ons worden meisjes op jonge leeftijd tegen dat virus gevaccineerd en wordt het meestal vastgesteld en be-

handeld voor het zich tot kanker kan ontwikkelen, maar in ontwikkelingslanden neemt het aantal gevallen dramatisch toe.

In zwart Afrika sterft bovendien naar schatting 65 procent van de patiënten aan de ziekte, tegenover een kwart in het Westen. „Hoewel we deze kankers met een meer systematische screening zouden kunnen uitroeien”, zegt Pierre Bey. Voorlopig echter investeren zowel de lokale besturen als de instanties die ontwikkelingshulp aanbieden nauwelijks in kanker.

Overigens zouden ook informatiecampaagnes over ‘typische westerse’ risicofactoren geen overbodige luxe zijn. Het aantal rokers stijgt er bijvoorbeeld sterk, terwijl weinigen op de hoogte zijn van de nauwe link met longkanker.

Behalve aan betere medische voorzieningen en aan preventie is er ten slotte nood aan onderzoek naar kanker in Afrika, onder meer omdat sommige varianten er vaker voorkomen en andere oorzaken hebben.

Levertumoren zijn in ontwikkelde landen bijvoorbeeld zeldzaam en bijna altijd het gevolg van alcoholmisbruik. In Afrika worden die echter veel vaker veroorzaakt door besmetting met hepatitis, door weinig eiwitrijke voeding en door het eten van bepaalde schimmels. Leverkanker is er een van de belangrijkste doodsoorzaken. „Sommigen denken dat het arrogant is te menen dat onderzoekers in ons land een verschil zouden kunnen maken”, zegt de Zuid-Afrikaanse onderzoekster Adrienne Edkins. „Maar als we ons enkel richten op tropische ziekten, laten we te veel mensen met kanker in de kou staan.”

STANDPUNT

Bert CLAERHOUT

Rassenrellen en geweld verdelen de Verenigde Staten

„Veel oudere lezers herinneren zich wellicht de prangende beelden van de zwarte mars die op 7 maart 1965 in de Verenigde Staten plaatsvond. Bij het oversteken van de brug in Selma, Alabama, pakte de blanke politiemacht de zeshonderd manifestanten zo hardhandig aan dat de gebeurtenis de geschiedenis inging als *Bloody Sunday*, bloederige zondag. Het was een keerpunt in de strijd van de zwarten voor gelijke burgerrechten. De verontwaardiging was zo groot dat de toenmalige president Lyndon B. Johnson kort daarna een reeks anti-rationale maatregelen goedkeurde. Enkele weken later werd de mars van Selma naar Montgomery overgedaan, dit keer onder bescherming van legerstroepen en aangevoerd door Martin Luther King.

Bloody Sunday werd begin deze maand in de VS uitvoerig herdacht. Onder enorme mediabelangstelling wandelde president Barack Obama over de beruchte brug, waar in 1965 het drama plaatsvond. „Vijftig jaar na *Bloody Sunday* is onze mars nog niet voorbij, maar we zijn wel dichterbij gekomen”, zei Obama in een bevlogen speech. Wie had in 1965 durven te dromen dat daar anno 2015 uitgerekend een zwarte president een herdenkingspeech zou houden en dat zwarten, mannen én vrouwen, diverse politieke topfuncties in het land zouden bekleden? En toch is er nog veel werk aan de winkel vooraleer er in de VS sprake kan zijn van gelijke kansen voor iedereen. De elite die het land bestuurt, mag dan wel meer verscheiden zijn dan vijftig jaar geleden, de machtsstructuren zijn grotendeels dezelfde alsook de vele misstanden waarvan vooral de zwarte bevolking het slachtoffer is.

De spanningen spreken voor zich. Enkele dagen na Obama's bezoek aan Selma werden in Ferguson, in de staat Missouri, twee agenten neergeschoten tijdens een protestbetoging. Sinds een blanke agent daar vorige zomer een zwarte tiener doodschoot, heerst in deze voorstad van Saint Louis een gewapende vrede die elk ogenblik in gewelddadigheid kan omslaan. Ferguson groeide het afgelopen jaar dan ook uit tot het symbool van de opnieuw oplaaiende rassenkwesties in de VS. Maatschappelijk werkers wijzen daarbij op de almaar groter wordende kloof tussen het gemiddelde inkomen van een blank en een Afro-Amerikaans gezin, en op het structurele racisme waardoor zwarten op straat nog steeds straffeloos worden uitgescholden.

Vijftig jaar geleden viel de kloof tussen machthebbers en machtelozen in de VS samen met die tussen blank en zwart. Met een zwarte president aan het hoofd ligt dat genuanceerder. Maar er is natuurlijk de ijzeren wet van de oligarchie, waardoor je je – als je aan de top wil meedraaien – moet schikken naar de bestaande mechanismen. „Of je nu Bush of Obama heet, het autoritaire karakter van de machtsstructuren blijft behouden”, stelde de zwarte Amerikaanse filosoof Cornel West onlangs in *Filosofie Magazine*. Wat in Ferguson gebeurt, heeft volgens hem niet alleen met raciale spanningen te maken, maar ook met een onderliggend conflict tussen machthebbers en machteloze burgers. West vindt overigens dat Obama tijdens zijn presidentschap best wat moediger had mogen zijn.

De huidige rassenrellen in Ferguson en elders in de VS leren dat er de afgelopen halve eeuw veel is veranderd, maar tegelijk ook niet. In de VS zit naar schatting een op de honderd volwassenen vast – vooral armen en zwarten – en dat is goed voor een kwart van 's werelds gevangenispopulatie. Vorige week nog raakte bekend dat de staten Utah en Alabama in onbruik geraakte executiemethoden willen herinvoeren wegens een tekort aan gif voor dodelijke injecties. In Alabama werd ingestemd met de herinvoering van de elektrische stoel, in Utah wil men opnieuw een beroep doen op het vuurpeloton en in Oklahoma wordt overwogen de gaskamer weer te gebruiken. We hoeven geen utopisten te zijn die geloven in een paradijs aan het eind van de geschiedenis. Maar laten we er op zijn minst van uitgaan dat we stervelingen zijn met een vermogen tot verbetering. ”

Het aantal rokers in Afrika stijgt schrikbarend, al is dat niet de grootste boosdoener. © Image Select